

Лагунова І.А.

Міжрегіональна Академія управління персоналом

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЕКТІВ: ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ТА ПРОБЛЕМНІ ЕЛЕМЕНТИ

У статті розглядається актуальність питання управління ризиками будівельних проектів в умовах нестабільності зовнішнього середовища. Надано теоретичне визначення поняття ризику під кутом зору негативних і позитивних наслідків можливої події у разі його настання. Розроблено класифікацію ризиків будівельного проекту з метою формування шаблону для створення реєстру ризиків за кожним окремим проектом будівництва. Запропоновано алгоритм оцінювання й аналізу ризиків для забезпечення ефективної системи управління ризиками будівельних проектів. Визначено переваги поєднання державного та приватного механізмів управління ризиками будівельних проектів, серед яких – більш висока компетентність фахівців, зниження витрат бюджету на забезпечення регулювальних процесів, створення умов відкритої конкуренції, забезпечення євроінтеграційних процесів шляхом входження в єдиний європейський простір, який законодавчо визначає можливості регулювання будівельної галузі приватними структурами.

Ключові слова: державне управління, будівельні проекти, ризики, управління ризиками.

Постановка проблеми. В умовах нестабільності зовнішнього середовища однією з актуальних проблем розвитку економічних систем є забезпечення ефективних механізмів управління ризиками. Економічні системи розвиваються в умовах фінансово-економічних трансформацій, глобальних викликів, підвищеної конкуренції, техногенних проблем, технічних і технологічних змін, що необхідно брати до уваги під час проведення планування та реалізації проектів із метою максимізації результатів діяльності суб'єктів господарювання. Великий ступінь ризиків супроводжує будівельні проекти, що пов'язано з їхніми специфічними характеристиками, зокрема умовами інвестування, технічними та технологічними особливостями реалізації, значними строками реалізації проектів, недостатнім рівнем забезпечення законодавчого регулювання будівельної галузі та іншим. Тож доцільно звернути увагу на визначення та побудову ефективних механізмів державного управління ризиками в будівельній галузі, а також розглянути переваги забезпечення зовнішнього контролю ризиків під час реалізації будівельних проектів із залученням приватних структур через аналіз міжнародного досвіду та визначення специфіки вітчизняного виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням управління ризиками присвячено багато наукових робіт. Управління ризиками є

складною сферою управління, а отже, потребує детального вивчення, аналізу та розроблення пропозицій щодо забезпечення ефективної системи відбору, моніторингу, передбачення, запобігання та управління ризиками. Зокрема, управління проектами передбачає забезпечення управління ризиками як одного з розділів статуту проекту. У своїх статтях Рішняк І.В. проводить моделювання процесів управління ризиками через створення реляційних баз даних і визначення схем управління ризиками у мультипроектному середовищі [1; 2]. У роботі Башинської І.О. та Новака Н.Г. розглядаються питання управління ризиками у проектному середовищі з метою забезпечення ефективності реалізації проектів [3]. Питання управління ризиками розглядалися у статті Сухонос М.К. й Угоднікової О.І. з погляду розроблення механізмів управління ризиками зовнішнього середовища, зокрема взаємодії зі стейкхолдерами [4]. Специфіка будівельного виробництва під час реалізації функції управління ризиками будівельних проектів визначена у роботі Свідрика Т.І. та Борщука І.В. [5]. Яремко І.Й. визначав ризики у процесі реалізації будівельних проектів з урахуванням можливостей щодо забезпечення конкурентоздатності вітчизняних підприємств в умовах трансформаційно-інтеграційних процесів в українській економіці [6]. Биба В.В., Гаташ В.С. розглядають у своїй роботі актуальність забезпе-

чення ефективних механізмів управління ризиками в умовах трансформаційних процесів у будівельній галузі [7]. Непомнящий О.М. у своїй роботі зазначає, що сьогодні в Україні немає однозначного розуміння сутності ризику. Це пояснюється тим, що ризик – це складне багатоаспектне явище, що перебуває в постійному, динамічному русі та розвитку, що має безліч незбіжних, а іноді протилежних основ і передумов [8]. Отож розвиток будівельної галузі суттєво впливає на зміну підходів до забезпечення ефективних механізмів управління ризиками з урахуванням специфіки будівельного виробництва та нових трендів у будівельній галузі. З огляду на актуальність теми дослідження важливим є пошук нових підходів до управління ризиками будівельних проектів як на державному рівні, так і через механізми співпраці з приватними компаніями.

Постановка завдання. Метою статті є розроблення механізмів управління ризиками під час будівництва та експлуатації споруд.

Для реалізації поставленої мети у статті визначено ряд завдань, серед яких такі:

– проаналізувати тенденції управління ризиками з урахуванням специфіки будівельного ринку;

– розробити класифікацію ризиків будівельних проектів;

– визначити механізми державного та приватного регулювання процесів управління ризиками будівельних проектів;

– запропонувати алгоритм забезпечення ефективної системи управління ризиками будівельних проектів.

Виклад основного матеріалу. Шляхом модернізації та переходу до прогресивного розвитку для економіки України може стати підвищення ефективності реалізації будівельних проектів, реалізація яких, особливо в умовах економічної кризи, пов’язана із великою кількістю ризиків.

Для проведення дослідження було надане теоретичне визначення поняття «ризик», яке запропоновано розглядати як потенційну можливість настання події, що впливатиме на відхилення фактичних і планових показників реалізації будівельного проекту. Ризики доцільно розглядати не лише як потенційну подію з негативними наслідками, але й з погляду додаткових можливостей, які можуть з’явитися у разі ефективного використання ризикової події для реалізації проекту.

Рис. 1. Класифікація ризиків під час управління будівельними проектами

Специфіка будівельного ринку визначає необхідність адаптації систем управління проектними ризиками до будівельного виробництва. Державне регулювання управління ризиками будівельних проектів засноване на наданні дозвільних документів до початку будівельних робіт після проведення технічного оцінювання розробленого проекту. Інвестиційні ж ризики прийнято виявляти шляхом застосування експертизи будівельних проектів, що зазначено у статті 12 Закону України «Про інвестиційну діяльність» [9]. Проте в Україні сьогодні відсутні механізми визначення ризиків та їх зменшення або знищення через систему взаємодії державного та приватного секторів. Залучення приватного сектору до забезпечення системи управління ризиками будівельних проектів дало б змогу підвищити ефективність процесів управління через наявність більш кваліфікованих фахівців, які володіють специфікою сфери будівництва. Паралельно така система зменшуватиме витрати держави на забезпечення державних регуляторних механізмів управління ризиками будівельної сфери та забезпечуватиме конкурентоздатність вітчизняних підприємств на міжнародних ринках, що особливо актуально в умовах євроінтеграції.

Для налагодження ефективної системи управління ризиками доцільно провести їх класифікацію з урахуванням специфіки будівельного виробництва. Автором запропонована така класифікація ризиків будівельного проекту (рис. 1):

На основі аналізу визначено, що для оцінювання ризиків будівельних проектів не можна скористатися класичною формулою ймовірності настання ризику. Тому було запропоновано алгоритм аналізу та оцінювання ризиків у процесі реалізації будівельних проектів.

Запропонований алгоритм аналізу та оцінювання ризиків будівельних проектів складається з таких етапів:

1. Проведення класифікації ризиків за запропонованим шаблоном – рис. 1.

2. Визначення вірогідності настання ризиків та оцінювання їхнього потенційного впливу на реалізацію будівельного проекту за 10-бальною шкалою.

3. Відбір ризиків, що мають найбільший рейтинг – середнє арифметичне показників вірогідності та впливу настання.

4. Ранжування ризиків.

5. Побудова матриці ризику.

Отже, було досягнуто мети, яка ставилася під час написання статті, а саме – розроблення алгоритму аналізу та оцінювання ризиків у процесі реалізації будівельних проектів. Загалом, розглянуті у статті питання аналізу та оцінювання ризиків є актуальними й можуть широко використовуватись у діяльності будівельних підприємств.

Висновки. Унаслідок дослідження було надане теоретичне визначення поняття ризику, що прийнято розглядати як ймовірну подію, що може призвести до негативних наслідків, чи таку, яку можна використовувати для підвищення ефективності реалізації будівельного проекту. Проведено класифікацію ризиків і запропоновано алгоритм аналізу та оцінювання ризиків будівельних проектів для забезпечення ефективного управління ризиками з урахуванням специфіки будівельного виробництва. Визначено переваги поєднання державного та приватного механізмів управління ризиками будівельних проектів, серед яких – більш висока компетентність фахівців, зниження витрат бюджету на забезпечення регульованих процесів, створення умов відкритої конкуренції, забезпечення євроінтеграційних процесів шляхом входження в єдиний європейський простір, який законодавчо визначає можливості регулювання будівельної галузі приватними структурами.

Список літератури:

1. Рішняк І.В. Моделювання процесів проектування схем реляційних баз даних та оцінювання ризиків прийняття проектних рішень. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2002. № 464. С. 38–49.
2. Рішняк І.В. Моделювання процесу управління ризиками у мультипроектному середовищі. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2014. № 783: Інформаційні системи та мережі. С. 466–473.
3. Башинська І.О., Новак Н.Г. Ефективне управління проектами підприємства. Інфраструктура ринку: електронний науково-практичний журнал. 2017. № 6. С. 113–117.
4. Сухонос М.К., Угоднікова О.І. Застосування підходів Manage Stakeholders для аналізу та оцінки ризиків при реалізації інноваційних проектів. Восточно-Європейський журнал передових технологій. 2011. № 1/6 (49). С. 27–30.
5. Свідрик Т.І., Борщук І.В. Фінансові ризики у будівельних проектах: сутність, причини виникнення, страхування. Збірник науково-технічних праць. Науковий вісник. 2006. № 16.6. С. 258–261.

6. Яремко І.Й. Методи оцінки будівельних контрактів в умовах економічної інтеграції. Наукові записки УАД. 2005. Вип. 8. С. 34–39.

7. Биба В.В., Гаташ В.С. Стан та перспективи розвитку будівельної галузі України. Збірник наукових праць (галузеве машинобудування, будівництво). 2013. № 4. С. 3–9.

8. Непомнящий О.М., Медведчук О.В. Теоретичні аспекти формування та розвитку системи управління ризиками. Ефективність державного управління: зб. наук. пр. 2017. Вип. 4 (53). С. 22–29.

9. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 23 березня 2017 № 1981-VIII. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1981-19> (дата звернення: 26.06.2018).

УПРАВЛЕНИЕ РИСКАМИ ПРИ РЕАЛИЗАЦИИ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРОЕКТОВ: ОСНОВНОЙ СОСТАВ И ПРОБЛЕМНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ

В статье рассматриваются актуальные вопросы управления рисками строительных проектов в условиях нестабильности внешней среды. Предоставлено теоретическое определение понятия риска с точки зрения негативных и позитивных последствий возможного происшествия при его наступлении. Разработана классификация рисков строительного проекта с целью формирования шаблона для создания реестра рисков по каждому отдельному проекту строительства. Предложен алгоритм оценки и анализа рисков для обеспечения эффективной системы управления рисками строительных проектов. Определены преимущества сочетания государственного и частного механизмов управления рисками строительных проектов, среди которых – более высокая компетентность специалистов, снижение расходов бюджета на обеспечение регуляторных процессов, создание условий открытой конкуренции, обеспечение евроинтеграционных процессов путем вхождения в единое европейское пространство, законодательно определяет возможности регулирования строительной отрасли негосударственными структурами.

Ключевые слова: государственное управление, строительные проекты, риски, управление рисками.

MANAGEMENT OF RISKS FOR REALIZATION OF CONSTRUCTION PROJECTS: MAIN COMPOSITION AND PROBLEM ELEMENTS

The article researches relevant matters of construction projects risk management in unstable environment conditions. The concept of risk is defined theoretically from the viewpoint of negative and positive consequences of a probable event when a risk occurs. Construction project risks are classified with a purpose of setting up a standard to form a risk register for every single construction project. The article proposes an algorithm to assess and analyze risks of construction projects to provide an effective system of construction projects risk management. It determines advantages of combining public and private mechanisms of construction projects risk management, which include higher competence of experts, cutting budget expenses for regulatory processes, creating conditions for an open competition, implementing European integration processes by means of entering the single European area that legislates opportunities of construction field regulation by private structures.

Key words: public administration, construction projects, risks, risk management.